

Посилання на статтю

Євдокимова А.В. Концептуальна модель активності громад для заадч формуванні портфелю грантових проектів соціально-економічного розвитку громад, що підтримуються міжнародними організаціями / А.В. Євдокимова / / Управління проектами та Розвиток виробництва: Зб.наук.пр. - Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2011. - № 4 (40). - С. 134-139. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/40/11eavpmpo.pdf>

УДК 005.81:005.591.1:005.22

А.В. Євдокимова

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ АКТИВНОСТІ ГРОМАД ДЛЯ ЗАДАЧ ФОРМУВАННЯ ПОРТФЕЛЮ ГРАНТОВИХ ПРОЕКТІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД, ЯКІ ПІДТРИМУЮТЬСЯ МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Розроблено концептуальну модель активності громади в підтримці різних напрямків соціально-економічного розвитку, яка враховує безумовний та умовний ступені активності. Рис. 1, дж. 12.

Ключові слова: громада, соціально-економічний розвиток, децентралізація, міжнародний проект, грантовий проект, портфель проектів, соціальна інновація, максимізація соціального ефекту, активність громади, безумовна та умовна активність, лідер громади.

А.В. Евдокимова

КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ АКТИВНОСТИ ОБЩЕСТВ ДЛЯ ЗАДАЧ ФОРМИРОВАНИЯ ПОРТФЕЛЯ ГРАНТОВЫХ ПРОЕКТОВ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ОБЩИН, ПОДДЕРЖИВАЮТСЯ МЕЖДУНАРОДНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ

Разработана концептуальная модель активности общества в поддержке различных направлений социально-экономического развития, которая учитывает безусловный и условный степени активности. Рис. 1, дж. 12.

Ключевые слова: общество, социально-экономическое развитие, децентрализация, международный проект, грантовый проект, портфель проектов, социальная инновация, максимизация социального эффекта, активность общины, безусловная и условная активность, лидер общины.

AV Evdokimova

CONCEPTUAL MODEL FOR PROBLEMS OF COMMUNITY ACTIVITY OF GRANT PROJECT PORTFOLIO OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT COMMUNITIES, SUPPORTED BY INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

The conceptual model of community activity in support of the various areas of economic and social development, taking into account the unconditional and conditional degrees of activity. Figure. 1, j. 12.

Keywords: community, social and economic development, decentralization, international project grant project, project portfolio, social innovation, social impact maximization, active community, unconditional and conditional activities, the leader of the community.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним з головних документів, які визначають рух України в майбутнє, є програма економічних реформ на 2010-2014 рр. [1]. Зазначеної в ній стратегічної мети та пріоритетів можливо досягти лише за допомогою переходу суспільства до інноваційного соціально-орієнтованого типу розвитку, заснованого на модернізації [2]. Економічна історія свідчить про те, що висока ефективність еволюційних модернізацій досягається в тих країнах, де вирішення завдань економічного зростання поєднується з подоланням соціальних проблем [3].

Сьогодні в Україні реалізується достатньо велика кількість міжнародних проектів, діяльність яких пов'язана з підтримкою процесів децентралізації влади як інструменту подолання соціальних проблем та соціально-економічного розвитку громад за рахунок реалізації грантових проектів (наприклад, проекти DESPRO [4], GIZ [5], ПРООН/МПВСР [6]). Аналіз результатів конкурсного відбору для участі в грантових проектах громад та подальшої їх діяльності показує, що виконання проектів викликає підвищення соціальної активності та об'єднаності громад [4]. Отримані конкретні результати вселяють надію мешканцям громад в тому, що результати можна отримати і в інших напрямках соціально-економічного розвитку. Але міжнародні проекти в більшості випадків мають чіткий перелік напрямків, які вони підтримують. Відсутність в цьому переліку бажаних для громади напрямків соціально-економічного розвитку приводить до втрати накопичених нею знань, зацікавленості та ініціативності у власному розвитку.

Аналіз останніх досліджень, в яких запропоновано рішення проблеми, і виділення невирішеної її частини. Вирішення зазначеної проблеми можливо, якщо міжнародні проекти, котрі в Україні, як правило, реалізуються в декілька етапів. За результатами успішної реалізації грантових проектів перших етапів своєї роботи будуть переходити до формування портфелю проектів не за напрямком, який вони визначили пріоритетним, а за показником максимізації соціального ефекту від проектів різних спрямувань.

Сьогодні питання формування портфелів проектів розглядається переважно або з позиції максимізації фінансової вигоди [7], або з позиції реалізації стратегії розвитку конкретного суб'єкту [8]. Питання відбору проектів до портфелю в контексті соціального ефекту практично не розглядалися як в науковій, так і в прикладній літературі.

Тому **мета статті** полягає у розкритті сутності активності громад як елементу механізму можливості отримання максимального соціального ефекту від реалізації грантових проектів, які підтримуються міжнародними організаціями в Україні.

Основна частина дослідження. Для досягнення поставленої мети проаналізуємо особливості реалізації конкретних грантових проектів, які підтримувались міжнародними організаціями. Для цього оберемо, наприклад, Швейцарсько-Український проект DESPRO. Його діяльність є достатньо прозорою, він має конкретні результати після виконання двох фаз і в перспективі може продовжити свою діяльність в Україні протягом подальших 2-3-х років. Розглянемо ті проекти, які пов'язані з водопостачанням.

Аналіз реалізації таких проектів у 9-ти селищах Роменського району Сумської області довів, що, незважаючи на територіальну близькість, активність громад є дуже різною. Це експертна оцінка координатора цих проектів від Роменської держадміністрації. Так, наприклад, є громади (с. Сміле), в яких до 80% її членів на початковому етапі проекту дають згоду і приймають активну участь в діяльності кооперативу. Кооперативу як організаційної форми, в рамках

якої реалізуються грантові проекти. В той же час, в деяких громадах виникає навіть проблема проведення спільних зборів. Тому для створення кооперативу в таких громадах необхідно проводити персональну клопітливу роботу з кожним членом громади. Усе це свідчить про неможливість планування однотипного переліку робіт проектів для різних громад, особливо на їх початковій стадії.

Особливості реалізації зазначених грантових проектів полягали в тому, що вони фінансувались з трьох джерел: проект DESPRO, місцеві бюджети, сама громада. В усіх грантових проектах внесок проекту DESPRO складав по 240 тис. грн. Внесок місцевих бюджетів коливався від 150 до 806 тис. грн., а внесок громади - від 163 до 4904 тис. грн. Позитивні результати завершення грантових проектів підштовхнули мешканців й інших громад на реалізацію аналогічних проектів. А громади, які вже реалізували такі проекту, продовжили пошуки ефективних шляхів вирішення інших проблем.

На цій підставі можна зробити висновок, що завдяки успішній реалізації перших грантових проектів з'явилися соціальні інновації. Згідно з [9] соціальні інновації – «це нові і значимі форми соціальної практики, соціальних взаємодій та стосунків, а також суттєві зміни в менталітеті, умонастрої у суспільстві (нові форми духовної практики)» [9, с.228]. Саме соціальні інновації є запорукою можливості проведення децентралізації влади в Україні. Тільки в умовах, коли громада має і проявляє бажання щось змінити, можна досягти певних зрушень в напрямку децентралізації влади.

Другий висновок стосується того, що в Україні неможливо застосовувати універсальні моделі інноваційного розвитку громад. Це зумовлено також тим, що в Україні не існує універсальних моделей регіонального інноваційного розвитку з огляду різниці в економічних структурах, спеціалізації та компетенції регіонів у сфері досліджень, технологічного розвитку, інновацій та знань [10].

В таких умовах міжнародним проектам доцільно підтримувати соціальні інновації та соціальну активність громад. Але при цьому, потрібно змінити практику надання грантів за попередньо визначеними вузькими напрямками соціально-економічного розвитку. Потрібно змінити концепцію відбору проектів, і в якості критерію діяльності міжнародного проекту в цілому вибрати критерій максимізації соціального ефекту від усіх грантових проектів, які буде підтримувати міжнародний проект при відомих фінансових обмеженнях і графіку фінансування. Цього можливо досягти, якщо оцінювати результати не по окремим грантовим проектам, а по портфелям грантових проектів з урахуванням синергетичного ефекту розповсюдження знань окремих громад, чиї проекти залучені до портфелю, між іншими громадами, проекти яких також знаходяться в цьому портфелі. Тобто, кожна з громад має висловити своє ставлення до можливості реалізації по завершенню свого проекту інших проектів з цього портфелю. Ця інформація враховується при розрахунку соціального ефекту портфелю. До фінансування рекомендуються ті проекти, комбінація яких забезпечує максимізацію соціального ефекту всього портфелю, а не окремих грантових проектів.

Розглянемо ситуацію, яка пов'язана з активністю громади у підтримці напрямку її розвитку D_j (рис. 1). Припустимо, що соціальний ефект E_j при реалізації будь-якого напрямку розвитку залежить від активності громади в підтримці цього напрямку. Слід відзначити, що кожний напрямок розвитку D_j має свій соціальний ефект. При цьому, він може бути меншим для напрямку, який має більшу підтримку громади. Активність громади в підтримці напрямку розвитку D_j можна охарактеризувати ступенем активності A_j . Цей показник за своєю сутністю є лінгвістичною змінною, яку можна представити у вигляді термножини {дуже низька, низька, середня, висока, дуже висока}.

Будемо вжити, що громаді по відношенню до кожного можливого напрямку розвитку D_j існує безумовна ступінь активності $A_j(0)$, яка залежить від розуміння громадою отримання соціальної цінності від результату реалізації напрямку розвитку. Така безумовна ступінь активності буде змінюватись в залежності від багатьох факторів та умов X_m . Такими факторами можуть бути:

- наявність попереднього позитивного досвіду у громаді стосовно реалізації соціальних проектів,
- наявність зафіксованого позитивного досвіду вирішення проблем, які пов'язані з реалізацією напрямку розвитку іншими громадами,
- рівень зовнішньої фінансової підтримки з боку місцевої та обласної влади,
- ступінь зовнішньої фінансової підтримки з боку міжнародних проектів,
- пріоритетність даного напрямку розвитку по відношенню до інших можливих напрямків розвитку та інш.

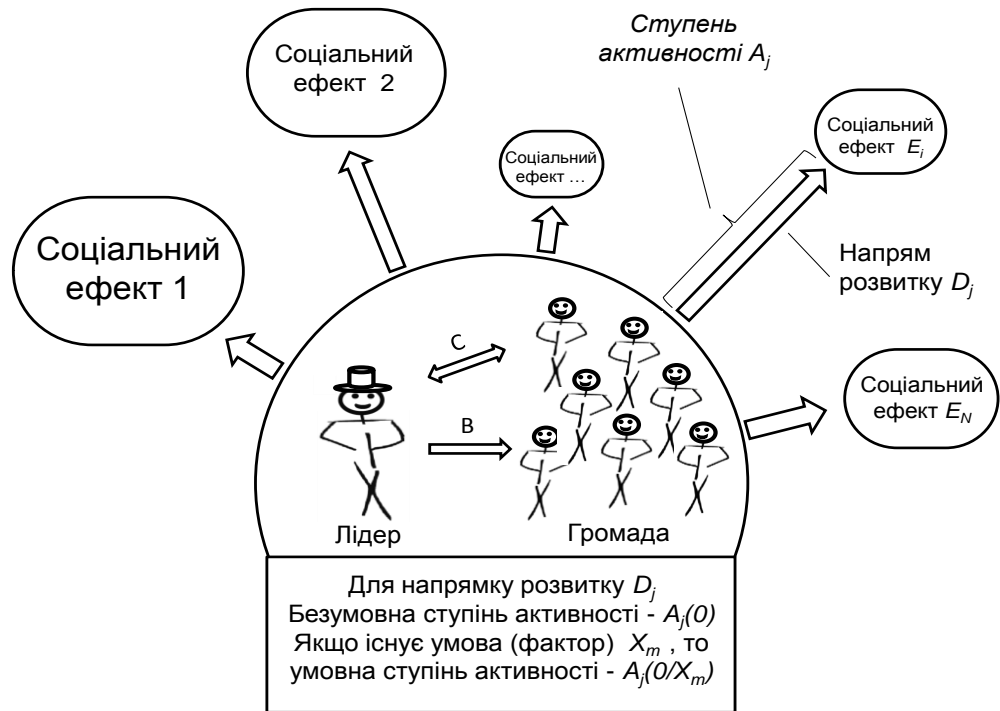

Рис. 1. Модель активності громади в підтримці різних напрямків розвитку

При наявності одного з наведених факторів громада буде мати умовну ступінь активності $A_j(0/X_m)$.

Дуже велику роль в активності громади відіграє її лідер, його авторитет, особиста активність і позиція по відношенню до того чи іншого шляху розвитку. Але вплив лідера для різних громад буде різним. Так, для громади, яка звикла сприймати вказівки лідера за принципом «значить так треба, і необхідно виконувати» (ситуація В на рис. 1), вплив лідера на ступінь активності буде одним. А для громади, яка сприймає вказівки як джерело для дій, «с початку обговоримо, оцінемо, а потім вирішемо, що і як будемо робити» (ситуація С на рис. 1), роль лідера буде зовсім іншою. Відмітимо, що не існує 100%-вої приналежності всіх членів громад до одного або іншого типу. Кожна громада має свою ступінь приналежності і відображає невизначеність, яка належить до

категорії лінгвістичних і пов'язана з неточністю опису та сприйняття напрямку розвитку, додаткових умов його реалізації та інш.

Представлений опис бачення активності громади за своєю сутністю є концептуальною моделлю активності громади. Її можна використовувати для різних цілей. Але головне те, що переведення даної моделі до категорії кількісного опису може дати можливість прогнозувати зміну активності громади по відношенню до того чи іншого напрямку розвитку при зміні тих чи інших факторів. Аналіз таких змін і буде являтися основою для прийняття відповідних рішень.

Використання даної моделі в діяльності міжнародних проектів дасть можливість оцінити ефективність підтримки того чи іншого напрямку розвитку для конкретного селища, міста, регіону, а не взагалі в Україні.

В якості апарату моделювання доцільно застосувати теорію несилової взаємодії [11] у варіанті використання нечітких множин [12]. Аналіз основних положень даної теорії у визначеному варіанті показує, що вона дає можливість урахувати як різні фактори на ступінь активності громади по відношенню до напрямків розвитку, так і різні моделі поведінки громади.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі проведеного в рамках статті дослідження можна зробити такі основні висновки.

Запропонована концептуальна модель активності громади у підтримці визначеного напрямку розвитку, яка враховує безумовний ступінь активності громади щодо даного напрямку, умовні ступені активності, які залежать від додаткових факторів – умов реалізації напрямку розвитку, ставлення громади до її лідера, що дає змогу побудувати кількісну модель розрахунку ступеню активності громади в рамках теорії несилової взаємодії у варіанті використання нечітких множин.

В подальшому доцільно провести дослідження щодо виявлення найбільш актуальних напрямків розвитку громад та факторів, які впливають на ступінь активності громади. Найбільш відкритим питанням залишається пошук єдиного підходу до кількісного опису соціальних ефектів, які мають різну природу. На вирішенні саме цих питань слід сконцентруватись у подальших дослідженнях за тематикою, пов'язаною з формуванням портфелю грантових проектів соціально-економічного розвитку громад, які підтримуються міжнародними організаціями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programma_reform_FINAL_1.pdf.
2. Терон І.В. Соціальні інновації крізь призму модернізації української економіки / І.В. Терон // Проблемы и перспективы инновационного развития экономики: материалы XVI международной научно-практической конференции, Алушта, 12-16 сентября 2011 г. – Симферополь: ИТ АРИАЛ, 2011. – С. 180-185.
3. Малева Т.М. Социальный контекст модернизации / Т.М. Малева, Л.Н. Овчарова // Модернизация России: условия, предпосылки, шансы. Сборник статей и материалов. Вып. 2/ Под ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Центр исследований постиндустриального общества, 2009. – С. 5-98.
4. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://despro.org.ua/>.
5. В 8 городах Луганской области работают над улучшением муниципальных услуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cxid.info/79622.html>.
6. ПРООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.undp.org.ua/ua/about-undp>.

7. Кендалл И. Современные методы управления портфелями проектов и офис управления проектами: максимизация ROI: Пер. с англ. И. Кендалл / К. Роллинз. – М.: ЗАО «ПМСОФТ», 2004. – 576 с.
8. Рач В.А. Портфельне управління розвитком соціально-економічних систем. Частина 1. Модель визначення бенчмаркінгових значень показника стратегічної мети із використанням теорії нечітких множин / В.А. Рач, О.П. Коляда // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2009. – № 1 (29). – С.144-151.
9. Князева Е.Н. Социальная инновация: социальное конструирование инновационного процесса и управление им / Общество знания: от идеи к практике. Ч. 1. Основные контуры общества знания / Под ред. В.В. Васильковой, Л.А. Вербицкой. – СПб: Скифия-принт, 2008. – С. 227-247.
10. Ковалшина Н.П. Врахування регіональні пріоритетів як важливий чинник інноваційного розвитку / Н.П. Ковалшина // Проблемы и перспективы инновационного развития экономики: материалы XVI международной научно-практической конференции, Алушта, 12-16 сентября 2011 г. – Симферополь: ИТ АРИАЛ, 2011. – С. 222-227.
11. Тесля Ю.Н. Введение в информатику природы: монография / Ю.Н. Тесля. – К.: Маклаут, 2010. – 255 с.
12. Медведєва О.М. Інтроформаційні моделі розрахунку прояву зацікавлених сторін в середовищі проекту: нечітка постановка / О.М. Медведєва // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2011. – №1(37). – С.5-13.

Рецензент статті
Д.т.н., проф. Рач В.А.

Стаття надійшла до редакції
28.10.2011 р.